

Jakelu: kirjaamo@sata.fi, Satakunnan hyvinvointialueen aluehallituksen, aluevaltuuston ja vammaisneuvoston puheenjohtajisto sekä aikuisten palvelujen toimialuejohtaja ja vammaispalvelujen vastuualuejohtaja

Kannanotto Satakunnan liikkumisen tuen järjestämisestä

Hyvinvointialueen vastuulla olevat sosiaali- ja terveystalvet mukaa lukien vammaispalvelut ovat usein kriittisiä vammaisille henkilöille. Me vammaisjärjestöissä tuomme esiin huolen hyvinvointialueen vammaispalvelulain mukaisten palveluiden ja erityisesti liikkumisen tuen toteuttamisesta. Haluamme nostaa esille muun muassa seuraavia kohtia, jotka näemme Satakunnan asiakasohjeissa olevan ristiriidassa lakien ja THL:n soveltamisohjeiden kanssa.

Liikkumisen tuen toteutustavat

Asiakasohjeissa mainitaan yksi liikkumisen tuen toteuttamistapa (ainoastaan kuljetuspalvelu). Uusi vammaispalvelulaki velvoittaa järjestämään liikkumisen tuen vähintään kahdella (2) eri toteuttamistavalla:

1. henkilökohtainen apu
 2. kuljetuspalvelu ja siihen tarvittaessa liitettävä saattajan apu tai tuki.
- Lisäksi vaihtoehtoina on antaa vammaispalvelulain 32 §:ssä tarkoitettuna taloudellisena tukena henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo, myöntää auton tai muun kulkuneuvon hankintaan vammaispalvelulain 32 §:ssä tarkoitettua taloudellista tukea tai muulla soveltuvalla tavalla.

Asiakasohjeissa sekoittuvat eri lain mukaiset kuljetuspalvelut: sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetuspalvelut ja vammaispalvelulain mukainen liikkumisen tuki mukaa lukien kuljetuspalvelut ovat sisällöltään erilaiset, koska laki ja lähtökohdat ovat erilaiset kuten edellä ilmenee. Tämä on syytä eriyttää selkeyden vuoksi.

Varasuunnitelman laatiminen

Asiakkailla tulee ohjeistaa varasuunnitelma, jos matkaketjussa ilmenee haasteita, jos esim. matkakeskukseen ei pääse läpi puhelimella (soitto tai tekstiviesti), sähköpostitse tai tilausjärjestelmän verkkosivulla, jos auto myöhästyy sovitusta aikataulusta tai ei tule lainkaan.

Muistutamme, että hyvinvointialue on ensisijaisesti vastuussa palvelun järjestämisestä ja toimivuudesta, ei matkakeskus tai autoilijat. Matkaketjun haasteet voivat pahimmassa tapauksessa etenkin talvipakkasilla tai erilaisissa ympäristöissä aiheuttaa vaaratilanteita tai jopa terveyden ja hengen vaarantumisen – miten tällöin toimitaan? Entäpä jos asiakkaalle aiheutuu viivästyksistä taloudellisia menetyksiä kuten ruokatarvaroiden pilaantuminen, teatterinäytöksen menetys tms.? Entäpä töistä tai opinnoista myöhästymisen, joka voi pahimmillaan johtaa jopa irtisanomiseen tai kurssin hylkäämisen sekä opintojen häiriintymiseen ja viivästymiseen? Esim. jos Kela-kyytiä ei saa sovitussa ajassa, keskukselta saa luvan ottaa tolpa taksikyydin, joka korvataan asiakkaalle jälkikäteen. Tosin varasuunnitelma pitää olla myös, jos asiakkaalla ei ole varaa maksaa matkaa itse etukäteen). Vastaavia toimintatapoja on myös muilla hyvinvointialueilla.

Pikamatkat

Pikatilauksen rajaus 4 kertaan kuukaudessa on liian niukka: matkojen määrässä on huomioitava yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin merkitys ja sen yhteydessä todettua pikamatkojen yksilöllistä tarvetta:

1. Tässä huomioitava, että soveltamisohjeet ja muut asiakasohjeet kuljetuspalvelujen järjestämisestä ja käyttämisestä (esimerkiksi taksin ennakkotilauksajat, odotusajat ja matkojenyhdistely) eivät saa

rajoittaa henkilölle laissa säädettyä subjektiivista oikeutta palveluun. EOAK/4681/2020
<https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4681/2020>

2. Tästä muistuttaa myös Satakunnan entisen kuntayhtymän Kessoten saama päätös EOAK/8942/2021 <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/8942/2021>

Tilatun matkan peruminen

Koemme, että asiakasohjeessa on liian tulkinnanvaraisesti seuraamukset tilatun matkan perumisesta. Ne pitää selkiyttää. Lisäksi tulee huomioida inhimilliset tekijät. Viittaamme yllä olevaan EOA:n päätökseen, ”Mikäli matkan peruuttamatta jättäminen tai peruuttaminen ennen tilatun matkan alkua johtuu asiakkaasta riippumattomasta syystä – esimerkiksi asiakkaan terveydentilasta tai muusta perustellusta äkillisestä syystä –, nähdäkseni asiakkaan tulee voida saattaa kuljetuspalvelumatkan menettämistä koskeva asia sosiaalitoimen arvioitavaksi ja päätettäväksi. Näkemykseni mukaan tällainen menettely turvaa asiakkaan oikeusturvan toteutumista kuljetuspalvelun peruutustilanteessa.”

Matkojen yhdistely

Työ- ja opiskelumatkoissa **on** aikataulut huomioitava, jotta vammaisen henkilö on opiskelijana tai työntekijänä yhdenvertaisessa asemassa vammattomien työntekijöiden kanssa. Työ- ja opiskelumatkojen osalta on suositeltavaa irrottaa automaattisesti yhdistelyistä ja hakemuksesta myöntää oikeus vakiokuljettajaan/-kyytiin yksilöllisen harkinnan perusteella. Viitaten edelleen yllä olevaan EOA:n päätökseen, että järjestämistapa ei saa olla este tai rajoittaa palvelun käyttöä, ja perustuslakiin sekä yhdenvertaisuuslakiin liittyen oikeudesta työhön ja opiskeluun.

Asiakasmaksujen oikeellisuus

Asiakasmaksut tulee tarkastaa alueella toimivan joukkoliikenteen taksojen mukaiseksi huomioiden esim. kausikortit työmatkojen ja opiskelijahinnat opiskelumatkojen suhteen. Hyvinvointialue ei voi päättää asiakasmaksua suuremmaksi kuin alueella toimivan joukkoliikenteen maksua vastaava asiakasmaksu (esim. ei voida harmonisoida kuljetuspalvelujen asiakasmaksut ELY-keskuksen arvolipun mukaisesti, kuten tällä hetkellä on, vaan pitää olla alueella tavanomaisesti käytettävän bussilipun hintaan verrattava).

1. Lounais-Suomen Aluehallintoviraston päätös 13.12.2024 Satakunnan hva:n kuljetuspalveluiden omavastuista
2. Vastaavasta tilanteesta on jo yhdellä alueella hallinto-oikeus kumonnut aluevaltuuston päätöksen. Pohjois-Suomen Hallinto-oikeuden päätös 28.10.2024
3. Pohjalla myös KHO:2020:20 4.3.2020/985
<https://finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2020/202000985?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=KHO%3A2020%3A20#>
4. Vertailuun joukkoliikenteen hintoja
 - Rauman joukkoliikenne ”matkan hinta on sama koko Rauman alueella kuljetun matkan pituudesta riippumatta” <https://www.rauma.fi/asuminen-ja-rakentaminen/kadut-ja-liikenne/joukkoliikenne/liput-ja-myyntipisteet/>
 - Porin joukkoliikenne, esim. Citylippu 1€ hinta sama kaikille asiakasryhmille, lippu voimassa vain CITY-vyöhykkeellä <https://pjl.pori.fi/etusivu/liput-ja-hinnat/>
- Nostamme esiin myös kysymyksen, miten asiakkaille korvataan takautuvasti väärin perityt omavastuut.
- Esille on tullut myös kuskien matkan aikana vaatimat ylimääräiset inva-korvaukset sähköpyörätuolista.

Ajantasainen tiedottaminen

Hyvinvointialueen verkkosivuilla ja asiakasohjeissa tulee olla päivitettyinä ajantasaiset vammaispalvelulain mukaiset tiedot, mikä ei nyt toteudu. Laki hyvinvointialueesta (34 § viestintä) velvoittaa tiedottamaan

hyvinvointialueen asukkaille, palvelujen käyttäjille sekä järjestöille ja muille yhteisöille. Hyvinvointialueen tulee antaa riittävästi tietoja mm. hyvinvointialueen järjestämistä palveluista. Lain mukaan viestinnässä on otettava huomioon hyvinvointialueen eri asukasryhmien tarpeet sekä käytettävä esteettömiä ja saavutettavia menetelmiä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Saman lain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Ehdotamme yhteistyötapaamista

Me järjestöjen edustajat tuomme mielellämme asiantuntijuutemme käyttöönne epäkohtien korjaamiseksi. Ehdotamme yhteistä verkkotapaamista hyvinvointialueen puheenjohtajiston kesken ja odotamme tähän vastausta mahdollisimman pian.

- Sanna Leppäjoki-Tiistola, järjestöasiantuntija, Invalidiliitto ry, Järjestötoiminta, Lounais-Suomi, c/o Lounatuulet Yhteisöalo, Lantinen Pitkätatu 33, 20100 Turku, puh. 044 765 0579, sanna.leppajoki-tiistola@invalidiliitto.fi www.invalidiliitto.fi
- Salla Pyykkönen, järjestöasiantuntija, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, puh. 050 5288 392, salla.pyykkonen@tukiliitto.fi, www.tukiliitto.fi
- Jaana Engblom, oikeuksienvallvonnan asiantuntija, Näkövammaisten liitto ry, Linkkikatu 12, 21100 Naantali, p. 050 591 8167, jaana.engblom@nakovammaistenliitto.fi www.nakovammaistenliitto.fi
- Mika Välimaa, juristi, Kynnys ry, puh. 045 7731 0105, mika.valimaa@kynnys.fi, <https://kynnys.fi/>
- Ville Keskinen, järjestöasiantuntija, Neuroliitto ry, Kalevankatu 2, 60100 Seinäjoki, ville.keskinen@neuroliitto.fi, puh. 0400 976 740, <https://neuroliitto.fi/>
- Jasmin Toropainen, järjestösuunnittelija, Lounais-Suomen Lihastautiyhdistys ry, Itäinen Pitkätatu 68, 20810 Turku, 0509133517, jasmin.toropainen@lsly.fi, www.lsly.fi

Liitteinä liikkumisen tukeen liittyviä tietoja:

- Satakunnan saatekirje kuljetuspalvelujen käyttäjille
- Ohje liikkumista tukevan palvelun käyttäjille
- Lounais-Suomen Aluehallintoviraston päätös 13.12.2024 Satakunnan hva:n kuljetuspalveluiden omavastuista (vrt. myös Pohjois-Suomen Hallinto-oikeuden päätös 28.10.2024)
- KHO:2020:20 4.3.2020/985
<https://finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2020/202000985?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=KHO%3A2020%3A20#>
- EOAK/4681/2020 <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4681/2020>
- Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös Satakunnan entisen kuntayhtymän Kessoten kuljetuspalveluista EOAK/8942/2021 <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/8942/2021>
- Lounais-Suomen Lihastautiyhdistyksen kyselytulokset Satakunnan kuljetuspalveluista
- VF:n esitys kuljetuspalvelujen soveltamisohjeista
- THL:n verkostoituissa vammaispalveluissa esitetyn materiaalin vammaispalvelujen soveltamisohjeista, joissa myös liikkumisen tuesta ja erillisenä nostona Yhdenvertaisuusvaltuutetun kuljetuspalveluhankintojen toteuttamista koskevat suositukset, jotka ohjaavat palveluiden toteuttamiseen palvelun käyttäjien yhdenvertaisuuden turvaamisen näkökulmasta, suositus nro 1 koskee soveltamisohjeita: [Yhdenvertaisuusvaltuutettu – 12 suositusta kuljetuspalveluhankinnan toteuttamiseen](#)
- Pohjana tietenkin myös YK vammaissopimus osana hyvinvointialueitakin velvoittavaa Suomen lainsäädäntöä, ja erityisesti artikla 20 henkilökohtaisesta liikkumisesta.